

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020!
Axa Prioritară: Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente
Denumirea Proiectului: INFOLex (POCA/491/126354)

Politicile naționale privind educarea copiilor cu nevoi speciale în unele state ale Uniunii Europene

CONSIDERAȚII GENERALE (III)

Clasificarea ICF subliniază importanța factorilor de mediu la crearea dizabilității, care este principala diferență dintre noua clasificare și anterioara Clasificare Internațională a Deteriorărilor, Dizabilităților și handicapurilor (ICIDH). În cadrul ICF, problemele care au legătură cu funcționarea umană sunt împărțite în trei zone interconectate:

- deteriorările sunt probleme ale funcționării corpului sau modificări ale structurii corpului – de exemplu, paralizia sau orbirea;

- limitările de activități reprezintă dificultăți în executarea activităților – de exemplu, mersul pe jos, mâncatul;

- restricțiile de participare sunt probleme care au implicații în orice domeniu de viață – de exemplu, confruntarea cu discriminarea la locul de muncă sau în mijloacele de transport.

Dizabilitatea se referă la greutățile întâmpinate în oricare din cele trei zone ale funcționării. Clasificarea ICF poate fi utilizată și pentru a înțelege și măsura aspectele pozitive ale funcționării cum ar fi funcțiile corpului, activitățile, participarea socială și facilitarea mediului. Clasificarea ICF adoptă un limbaj neutru și nu face diferența dintre tipul și cauza dizabilității – de exemplu, între sănătatea „fizică” și „mentală”. „Condițiile de sănătate” sunt boli, leziuni, tulburări, în vreme ce „deteriorările” sunt atenuări specifice ale funcțiilor și structurilor corpului, adesea identificate drept simptome sau semne ale condiției de sănătate.

Clasificarea ICF conține o clasificare a factorilor de mediu care descriu lumea în care persoanele cu diferite nivele de funcționare trebuie să trăiască și să activeze. Acești factori pot să se constituie fie în elemente de facilitare, fie în bariere. Factorii de mediu includ: produse și tehnologie; mediul construit și cel natural; suportul și relațiile cu ceilalți; atitudinile; sistemele de servicii; și politicile.

Clasificarea ICF recunoaște de asemenea *factori personali*, cum ar fi motivația și respectul de sine, care pot influența cât de mult participă o persoană în societate. Cu toate acestea, acești factori nu sunt încă conceptualizați sau clasificați. Face mai departe distincția dintre *capacitățile* unei persoane de a efectua acțiuni și *performanța* actuală a acelor acțiuni în viața reală, o diferență subtilă care ajută la clarificarea efectului mediului și a modului în care poate fi îmbunătățită performanța prin modificarea mediului.

Clasificarea ICF este universală deoarece acoperă toată funcționarea umană și tratează dizabilitatea ca pe un continuum mai degrabă decât să împartă persoanele cu dizabilități într-un grup separat. Dizabilitatea este o chestiune de „mai mult sau mai puțin” și nu de „da sau nu”. Cu toate acestea, adoptarea de politici și livrarea de servicii ar putea necesita fixarea unor praguri pentru gradul de severitate al deteriorării, al limitării de activitate, sau al restricțiilor de participare.

Este utilă pentru o serie de obiective – cercetare, supraveghere și raportare – care au legătură cu descrierea și măsurarea gradului de sănătate și dizabilitate, inclusiv: evaluarea funcționării individuale, stabilirea de obiective, tratament și monitorizare; măsurarea rezultatelor și evaluarea serviciilor; determinarea eligibilității pentru obținerea unui ajutor social; și elaborarea unor sondaje despre sănătate și dizabilitate.

Potrivit Raportului (ibidem, p.8), experiența dizabilității rezultată din interacțiunea condițiilor de sănătate, a factorilor personali și a factorilor de mediu variază foarte mult. Persoanele cu dizabilități sunt diferite și eterogene, în vreme ce stereotipurile legate de dizabilitate pun accentul pe utilizatorii scaunelor cu roțile și pe alte câteva grupuri „clasice” cum ar fi orbii și surzii. Dizabilitatea presupune atât copilul născut cu o afecțiune congenitală cum ar fi paralizie cerebrală, cât și tânărul soldat care și-a pierdut piciorul din cauza unei mine antipersonal sau femeia de vârstă a doua cu artrită gravă sau o persoană în vârstă care suferă de demență. Condițiile de sănătate pot fi vizibile sau invizibile; temporare sau pe termen lung; statice, episodice sau care degenerează; dure-roase sau fără consecințe. E de remarcat faptul că multe persoane cu dizabilități nu se consideră nesănătoase.

Potrivit Glosarului (ibidem, Glosar p.319 și urm.) inserat la finalul Raportului mondial privind dizabilitatea, Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății (ICF) reprezintă clasificarea care oferă un limbaj și un cadru standard și unificat pentru descrierea sănătății și a stărilor legate de sănătate. ICF este parte a „familiei” de clasificări internaționale elaborate de Organizația Mondială a Sănătății.

Astfel, în cadrul ICF, *dizabilitatea* este un termen-umbrelă pentru deteriorări, limitări ale activității și restricții de participare; denotă aspectele negative ale interacțiunii dintre un individ (cu o anumită condiție de sănătate) și factorii contextualii ai aceluși individ (factori personali și de mediu).

Discriminarea dizabilității înseamnă orice distincție, excludere sau restricție referitoare la dizabilitate, care are ca

obiectiv sau efect deteriorarea sau anularea recunoașterii, sentimentului de bucurie sau exercitării pe baze de egalitate cu ceilalți, a tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale: include refuzul unei cazări rezonabile.

Dizabilitatea de învățare specifică reprezintă deteriorările de procesare a informației care au drept rezultat dificultăți de ascultare, judecată, vorbire, citire, scriere, ortografiere sau efectuarea de calcule matematice – de exemplu, dislexie.

Deteriorarea intelectuală este o stare de dezvoltare mentală oprită sau incompletă, ceea ce înseamnă că persoana poate avea dificultăți de înțelegere, învățare și memorizare a lucrurilor noi și de aplicare a acestora la situații noi. Cunoscute și ca dizabilități intelectuale, dizabilități de învățare și, în trecut, ca retard sau handicap mental.

În ceea ce privește educația acestor categorii de persoane, ICF stabilește că *educația specială* include copii cu alte nevoi – de exemplu, prin dezavantajele ce pornesc de la gen, etnie, sărăcie, dificultăți de învățare sau dizabilitate – legate de dificultatea lor de a învăța sau de a avea acces la educație prin comparație cu copiii de aceeași vârstă. În țările cu venituri ridicate, această categorie poate să includă copii identificați ca «supradotați sau talentați». Numită și *educația pentru nevoi speciale sau nevoi speciale de educație*.

Apoi, *educația incluzivă* este educația care se bazează pe dreptul tuturor elevilor la o educație de calitate care să îndeplinească nevoile de învățare de bază și să îmbogățească vieți. Concentrată în special pe grupuri vulnerabile sau marginalizate, încearcă să dezvolte potențialul complet al individului. Educația incluzivă se realizează în *școlile incluzive*, în care copiii cu dizabilități frecventează clase normale cu semeni de aceeași vârstă, învață pe cât posibil după programa școlară și beneficiază de resurse suplimentare și sprijin în funcție de nevoi. *Școlile integrate* sunt școlile care oferă clase separate și resurse suplimentare pentru copiii cu dizabilități, atașate școlilor normale, iar *școlile speciale* sunt școlile care oferă servicii înalt specializate pentru copiii cu dizabilități și rămân separate de instituțiile generale de educație; cunoscute și ca *școli segregate*.

Respingerea dreptului la educație al copiilor cu dizabilități are un impact pe tot parcursul vieții asupra oportunităților de învățare, de realizare și de angajare, împiedicând astfel dezvoltarea lor economică, socială și umană potențială.

Pentru a se asigura că toți copiii se bucură de drepturile fundamentale ale omului fără discriminare, incluziunea persoanelor cu dizabilități ar trebui integrată în toate politicile și proiectele. Acest lucru se aplică sistemelor educaționale care trebuie să promoveze incluziunea prin asigurarea prezenței, participării și însușirii cunoștințelor pentru toți copii, inclusiv a copiilor cu dizabilități.

Federația ANAPEDYS (Fédération ANAPEDYS: Site dédié a tous ceux qui s'intéressent a la dyslexie et autres dys - Dyslexie/Dysorthographe, Dysphasie, Dysgraphie, Dyscalculie (https://www.apedys.org), care are un site dedicat tuturor celor interesați de dislexie și alte “dis” (dislexie/disortografie, disfazie, disgrafie, discalculie), definește dislexia ca fiind o tulburare durabilă și persistentă a dobândirii limbajului scris la un copil sau la un adult de inteligență normală și instruit, care trăiește în condiții sociale în conformitate cu norma și fără tulburări senzoriale sau psihologice.

Pe acest site se găsește îndrumări pentru cei care lucrează cu tineri având tulburări de învățare, căci problema majoră a unui copil dislexic constă în lentoarea automatizării limbajului scris, ceea ce generează dificultăți foarte importante în înțelegerea afirmațiilor, scrierea temelor sau asimilarea regulilor de gramatică, de ortografie ori a lecțiilor predate. Tânărul dislexic, care, prin definiție, este înzestrat cu inteligență normală și este lipsit de tulburări psihice primare, poate întâmpina, de asemenea, dificultăți de abstractizare, anticipare, proiecție în timp și spațiu (de exemplu nu reușește să reprezinte extinderea a două linii până la intersecția lor). El trebuie să folosească metode mnemonice pentru că nu poate automatiza anumite procese cognitive (http://www.apedys.org/dyslexie/print.php?sid=200).

Pentru un dislexic, tema de scris este o tortură. El copiază literă cu literă, fără a memoriza, caută rândul, ezită, șterge. Nu are o modalitate automată de recunoaștere dacă există sau nu o astfel de silabă. El este condamnat să-și refacă lucrarea de mai multe ori: să scrie, apoi să se corecteze.

Pentru a ajuta un astfel de copil, profesorilor li se recomandă (http://www.apedys.org/dyslexie/print.php?sid=200):

- furnizarea de cursuri fotocopyate sau de pe internet, de preferință în avans, astfel încât părinții să poată schița lecția sau să se refere la carte;

- încurajarea ascultării și mobilizarea atenției asupra conținutului lecției în clasă, fără ca elevul să fie scutit de a-și

lua notițe dacă profesorul scrie pe tablă (se utilizează culorile, caractere mari, redactarea unui plan) sau elevul este pus să sublinieze cursurile fotocopyate (fotocopiile vor fi imprimate cu caractere mari, aerisite, cu relieful elementelor esențiale);

- elevul trebuie așezat lângă tablă și lângă profesor;
- utilizarea unui dictafon pentru a înregistra lecțiile sau exercițiile.

Un dislexic învață să citească de fiecare dată când citește. El decodează, apoi citește din nou pentru a înțelege, astfel că își pierde timpul și cheltuie multă energie. Pentru a-l ajuta, se recomandă:

- să i se citească enunțurile;
- să se determine elevul să reformuleze enunțul, pentru a se asigura că a fost înțeles;

- folosirea casetelor audio pentru opere literare sau părinții să le citească cu voce tare copilului.

De asemenea, dislexicul are adesea probleme de anticipare și evaluare a locului necesar pentru o serie de litere. Este foarte des disortografic.

În scris, atunci când dislexicul scrie, pentru el povestea lui este clară, are sens; el nu-și dă seama că nu este ușor de înțeles pentru cititor.

Cum poate fi ajutat:

- nu-l penalizați pentru ortografie;
- lăsați-i spații pentru încercări (sub mâna sau pe pagina stângă);
- permiteți-i să utilizeze computerul pentru a face copii bune (corector ortografic, software cu recunoaștere vocală);
- în exprimare scrisă, reduceți cantitatea, specificând cerințele calitative;
- efectuați o corectare scrisă, lizibilă și constructivă.

Tânărul dislexic nu are întotdeauna competența de a reevoca o noțiune dobândită, de a o face disponibilă și de a-și folosi memoria de lucru. El va cheltui enorm de mult timp pentru a obține rezultate care nu sunt demne de eforturile sale.

Cum să-l ajuți:

- permiteți-i să se materializeze prin coduri vizuale sau sonore;
- folosiți tehnici mnemonice (anecdote, desen ...);
- dați-i dreptul de a utiliza îndreptare, calculatoare...;
- părinții îi pot citi lecția cu voce tare și pot îi pot face fișe cu cuvinte cheie.

Pentru testarea cunoștințelor:

- citiți instrucțiunile cu voce tare sau folosiți un dictafon;
- se ia în considerare lentoarea inerentă dificultății citirii și scrisului prin propunerea unui control fezabil al elevului în timpul alocat: fie prin introducerea unei treimi de timp suplimentar acordat examenelor, fie prin eliminarea unui exercițiu sau prin încheierea testării folosind doar metoda orală. De altfel, legislația franceză (La circulaire 2002-24 du 31 janvier 2002 sur la mise en œuvre d'un plan d'action pour les enfants atteints d'un trouble spécifique du langage oral ou écrit (https://www.education.gouv.fr/bo/2002/6/encart.htm) prevede chiar trei sferturi de timp suplimentar la testele orale și scrise; computer și software activat vocal;

- ajutorul unui terț care să-i citească elevului dislexic enunțurile examenului; un secretar responsabil nu doar cu citirea cerințelor, ci și scrierea la dictarea candidatului; iar pentru bacalaureat, candidații care nu obțin o medie suficientă la toate testele, pot menține beneficiul notei peste media și astfel repetă în următoarea sesiune doar testele eșuate (A se vedea și Circulaire n°2003-100 du 25 juin 2003 aménagement aux examens (https://www.education.gouv.fr/bo/2003/27/MENE0301373C.htm)). Referințe: circulara nr. 2003-100 din 25 iunie 2003 (pregătirea examenelor) - BO nr. 32 din 04/09/03 (bacalaureat)

Trebue să subliniem că Federația ANAPEDYS (Fédération ANAPEDYS: Site dédié a tous ceux qui s'intéressent a la dyslexie et autres dys - Dyslexie/Dysorthographe, Dysphasie, Dysgraphie, Dyscalculie (https://www.apedys.org)) enumeră mari personalități din toate domeniile (https://www.apedys.org/dyslexique-celebre/) afectați de tulburări de învățare, listă din care am făcut o scurtă selecție:

- în domeniul științific: Galileo Galilei, Louis Pasteur, Michael Faraday, Thomas Edison, Albert Einstein, Benjamin Franklin, Steven Hawking etc.

- în domeniul artelor și al literelor: sculptori (Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rodin), scriitori (Agatha Christie, Jules Verne, Edgar Allen Poe, F. Scott Fitzgerald, Gustave Flaubert, Hans Christian Andersen), muzicieni (Ludwig Van Beethoven, Wolfgang Amadeus Mozart, John Lennon), cineaști (Walt Disney, Steven Spielberg, Marlon Brando, Jack Nicholson, Sylvester Stallone, Tom Cruise, Anthony Hopkins, Cher, Dustin Hoffman, Woopy Goldberg) etc.

- în domeniul politic: Woodrow Wilson, John F. Kennedy, W. Churchill, Dwight D. Eisenhower, George Bush fiul, Nelson Rockefeller, prințul Charles al Marii Britanii și fiul său Harry etc.

Expert media Florin FĂINIȘI

INFOLex
POCA/491/126354
www.infolex.snsr.ro

